

Motion till riksdagen

1989/90:So256

av Ulla Tillander m.fl. (c)

Den sociala välfärden

Grundläggande för det goda samhället måste vara att välfärden fördelas på ett rättvist sätt mellan medborgarna.

Denna förutsättning bygger på att alla människor, oavsett kön, yrke, bostadsort, social bakgrund eller andra sociala och personliga olikheter har samma värde och samma rättigheter. För centern är fördelningen av samhällets resurser mellan olika grupper en högt prioriterad fråga. Centerns utgångspunkt är att fördelningen skall ske med utgångspunkt i bl.a. den enskilda individens behov av hjälp och stöd.

Från regeringens sida sägs att det sociala välfärdssystemet är uttryck för en fördelningspolitik som bygger på solidaritet och rättvisa. Det kan emellertid inom många områden ifrågasättas om detta påstående längre har någon bärrighet. På goda grunder har många frågat sig om socialdemokraterna fortfarande för någon medveten och rättvis fördelningspolitik. Medan många får det allt bättre får andra grupper det allt sämre. Kapital har under många år strömmat från de grupper som har det mindre gott ställt till de mycket välbeställda. Skall vårt samhälle vara ett välfärdssamhälle måste alla ha anledning att glädja sig över framgångarna. Att som nu låta klyftorna öka är inte acceptabelt och avslöjar en bristande känsla hos regeringen för behovet av en aktiv och rättvis fördelningspolitik.

Bristen på en rättvis fördelningspolitik finns på många områden men drabbar alldeles särskilt svaga grupper, de som är glömda eller gömda och som har svårt att själva eller massmedialt få någon uppmärksamhet.

Det gäller i hög grad de handikappade som ofta har en lägre bostadsstandard, begränsade möjligheter till utbildning, svårare att få arbete och sysselsättning samt sämre möjligheter till en varierad och rik fritidsverksamhet än andra grupper. Dessa och andra skillnader kan inte undanröjas så länge handikappfrågorna behandlas isolerat från övriga samhällsfrågor. Det gäller sålunda bl a att ekonomiskt och på annat sätt hjälpa de handikappade ut i arbetslivet och tillgodose behovet av handikappbostäder.

En annan eftersatt grupp är de äldre. Knappa resurser, bristfälliga kunskaper, flaskhalsar i vårdkedjan, vakanser och hög personalomsättning leder till oacceptabla välfärdsluster för många äldre. Det gäller inte minst förhållandena i de större städerna. För en välfärdsstat borde det vara en självklarhet att de äldres behov kan tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt. Idag kan emellertid inte alla äldre garanteras den omsorg och vård som bäst tillgodo-

ser den enskildes behov. Till detta har nedläggningen av ålderdomshem bidragit liksom bristen på vårdpersonal och det bristfälliga intresset under lång tid att höja vårdyrkets status och förbättra vårdpersonalens löne- och anställningsvillkor.

Det är också väsentligt att skapa rättvisa ekonomiska levnadsbetingelser mellan den yrkesverksamma gruppen och pensionärerna. I det avseendet är utformningen av pensionssystemet – vårt största fördelningssystem – av största betydelse. Nuvarande skatteregler innebär emellertid att pensionärer med låg eller ingen ATP blir hårt beskattade om de får en extra inkomst. Det extra avdrag, som utgår för att ge dem med lägst pension skattefrihet, avtrappas så kraftigt att oacceptabla marginaleffekter uppstår. Det nuvarande pensionssystemet hindrar närmast en pensionär att efter eget val delta i arbetslivet. Det är därför bl.a. som centern lagt fram ett förslag om en ny och förstärkt grundpension som syftar till att undanröja denna orättvisa. Pensionärerna får härigenom större möjligheter till fortsatta insatser i arbetslivet till nytta både för samhället och för dem själva.

Fördelningsspolitiken berör i allra högsta grad också familjerna. Deras situation och förutsättningar varierar starkt. Många barn växer upp i splittrade hem och med endast en vuxen. För flertalet familjer är det svårt att klara sig på en lön och möjligheterna för den som önskar att stanna hemma några år när barnen är små och själv ta hand om sina barn är därmed begränsade. Särskilt begränsade är möjligheterna för ensamstående föräldrar att välja mellan förvärvsarbete och mer tid för sina barn. För att föräldrar skall kunna förvärvsarbete krävs någon form av barnomsorg. Den nuvarande politiken går ut på att denna i första hand skall ordnas inom ramen för kommunala daghem eller familjedaghem. Alternativa omsorgsformer diskrimineras.

Samtidigt som vissa föräldrar sålunda tvingas anlita sådana omsorgsformer som de inte själva skulle ha valt får andra stå i kö därför att daghemsplatserna inte räcker till. Få har ekonomiska möjligheter att själva ordna alternativ barntillsyn. Valfrihet har främst de verkligt förmögna föräldrarna.

Den socialdemokratiska familjepolitiken bygger på en ensidig föreställning om familjens situation. Detta har fått till följd att för 40 procent av alla förskolebarn över ett år utgår inget stöd till barnomsorgen. Skillnaderna mellan olika kommuner och olika landsdelar är dessutom stora och särskilt missgynnad är den utpräglade landsbygden. Den socialdemokratiska politiken har varit orättfärdig mot de familjer som inte passat in i det anbefallda systemet.

Hälsa- och sjukvården är ytterligare ett område som har stor betydelse för fördelningsspolitiken. Vid en internationell jämförelse håller svensk hälsa- och sjukvård en hög kvalitet. Men möjligheterna att komma i åtnjutande av vård är olika beroende på bl.a. var i landet man är bosatt. Bristen på läkare och annan vårdpersonal är särskilt markant i vissa delar av landet vilket gör det svårare att där erhålla adekvat vård. Särskilt i storstäderna finns visserligen vårdresurser men efterfrågan på vård är stor och vårdköerna långa. Bristen i vården drabbar ofta de sämst ställda som också saknar möjligheter och förmåga att skaffa sig vård utanför det offentliga sjukvårdssystemet.

Exemplifieringen av de brister som finns i välfärdssystemet visar på nödvändigheten av att ändra välfärdspolitikens utformning. En rättvis regional-

fördelning är en utgångspunkt för vår politik. Välfärden måste komma alla till del oavsett var man bor. En förnyelse av välfärden måste också ske med utgångspunkt i en vidgad valfrihet och ett ökat utrymme för individens egna beslut. I takt med att materiell standard och utbildning förbättras, ökar den enskildes anspråk på att få fatta beslut och träffa de val som gäller det egna och de anhörigas liv. Som exempel må nämnas centerens förslag om vårdnadsbidrag som innebär att föräldrarna får valmöjlighet att själva bestämma hur de vill ha sin barnomsorg ordnad. Ett annat exempel är kravet att patienten själv skall få välja läkare.

Förnyelsearbetet skall också vara inriktat på att uppnå jämlikhet genom en mobilisering av de eftersatta. Den enskildes förmåga till insatser och initiativ skall tillvaratas. Det stöd som samhället lämnar skall i första hand vara hjälp till självhjälp och man bör undvika att tilldela vissa människor den renodlade rollen av klient. Här kan som exempel nämnas de handikappade, som i många fall genom ett generöst arbetsmarknadsstöd kan slussas ut på arbetsmarknaden.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om principerna för en förnyelse av den sociala välfärden.

Stockholm den 24 januari 1990

Ulla Tillander (c)

Karin Israelsson (c)

Rosa Östh (c)

Roland Larsson (c)

Kersti Johansson (c)

Rune Backlund (c)

Göran Engström (c)

Marianne Jönsson (c)